

HET OPEN LEERCENTRUM, EEN STAP IN DE RICHTING VAN FLEXIBEL, CURSISTGERICHT ONDERWIJS

Kitty Wortel

---

1 Inleiding

Op de NT2-afdeling voor hoger opgeleide anderstaligen van het ROC van Amsterdam (voorheen het Joke Smit College) proberen we effectief en efficiënt onderwijs aan te bieden. Het onderwijs moet cursistgericht zijn, dat wil zeggen dat het zo veel mogelijk afgestemd is op de individuele behoeften en toekomstwensen van de cursisten. Dat betekent dat we niet langer kunnen volstaan met uitsluitend klassikaal onderwijs, maar meer maatwerk moeten gaan leveren. Daarnaast moet het onderwijs de cursisten de mogelijkheid bieden zo snel mogelijk zelfstandig te functioneren in de samenleving. Van onze cursisten verwachten we dat ze zelfstandig leren. Ze moeten dan ook verantwoordelijkheid nemen voor hun leerproces. Vandaar dat het docentafhankelijk leren een onderdeel is van ons onderwijs. Tenminste 20% van de contacturen moet besteed worden aan zelfstandige leeractiviteiten. Dat vraagt om een rijke leeromgeving.

Om de bovengenoemde uitgangspunten te realiseren zijn er verschillende voorzieningen op school aanwezig. Er zijn computerlokalen, talenpractica en Open Leercentra op diverse locaties van de NT2-afdeling. Het Open Leercentrum wordt gebruikt als aanvulling op klassikale activiteiten.

In dit artikel bespreek ik achtereenvolgens de inrichting, de ontsluiting en de inzet van het Open Leercentrum (OLC) binnen ons onderwijs.

2 De inrichting

Aangezien de ruimte per locatie verschilt van grootte, is de inrichting niet overal gelijk. Zo staan er in het ene OLC bijvoorbeeld meer computers of kasten dan in het andere, omdat de ruimte dat nu eenmaal toelaat.

Het meubilair en de apparatuur

In elk Open Leercentrum zijn studietafels aanwezig waaraan de cursisten kunnen studeren. Er zijn hangframekasten gevuld met schriftelijke materialen. Vitrinekasten voor verschillende NT2 -leermiddelen, woordenboeken, cassettebanden, videobanden, taalspelletjes en atlassen.

Elke locatie is ook voorzien van de nodige apparatuur. Er zijn walkmans om individueel cassettes te beluisteren en cassetterecorders om samen spreek- en luisteropdrachten uit te voeren. Verder is er op elke locatie een aantal analoge en / of digitale talenpracticumtafels, waaraan eveneens gewerkt kan worden aan de spreek- luister-

vaardigheid. Daarnaast is er videoafspeelapparatuur met daarbij behorende koptelefoons en stekkertjes om meer dan één cursist aan te sluiten op de televisies, waardoor samenwerken mogelijk is. Tot slot zijn er voldoende computers om met een groep in het Open Leercentrum te werken.

De leermiddelen en de vaardigheden

In de hangframekasten is een grote hoeveelheid *schriftelijk oefen- en toetsmateriaal* te vinden. In elke hangmap zitten vijf identieke mapjes, zodat meerdere cursisten tegelijk aan een onderdeel kunnen werken of kunnen samenwerken.

Er is een rijke verzameling aan *video-opnamen*. Er zijn ten eerste videobanden die bij een bepaald leermiddel horen, bijvoorbeeld 0031 of Nederlands in Perspectief. Ten tweede zijn er verschillende series schooltelevisie van Teleac/NOT, bijvoorbeeld op het gebied van Techniek, Verzorging en Economie. Daarnaast zijn er opnamen van interessante t.v.-programma's en soms zelfs speelfilms. De videobanden worden voor verschillende doelen gebruikt. De cursisten kunnen hun luistervaardigheid oefenen, maar ook kunnen ze zich oriënteren op hun toekomstige beroep, werken aan vaktaal of videobanden bekijken die gebruikt worden bij de lessen natuurkunde.

Sommige methoden werken met *audiomateriaal*. Ook dat materiaal is in het OLC te vinden, in de vorm van cassettebanden of digitale opnamen. Bij een schrijfpdracht moet soms bij een schrijfoefening ook een tekstje beluisterd worden. In dat geval leent de cursist een walkman en een cassettebandje en werkt aan een studietafel. Is een cursist bezig met examentraining dan kan hij/zij gebruik maken van een talenpracticumtafeltje.

Op de computer kunnen de cursisten werken met de *multimediale* leermiddelen of *software* als Word, Excel enzovoort.

Alle *taalvaardigheden* kunnen geoefend worden in het OLC: lezen, luisteren, spreken en schrijven. Daarnaast kunnen de cursisten werken aan de *subvaardigheden*: spelling, grammatica, woordenschat, uitspraak. Voor cursisten die een toets of een examen af moeten leggen is er de mogelijkheid te trainen in verschillende examens.

3 Het systeem en de ontsluiting

Alle leermiddelen zijn ingedeeld op:

- niveau
- vaardigheid of subvaardigheid
- leerdoel (bij de vaardigheden)
- onderwerp (bij grammatica)

Voor de niveaus zijn kleurcodes gebruikt, zodat de cursist in één oogopslag kan zien welk materiaal voor hem/haar geschikt is. De kleurcodes zijn:

Wit   NT2-niveau 1

Grijs	NT2-niveau 2
Geel	NT2-niveau 3
Groen	NT2-niveau 4
Blauw	NT2-niveau 5
Zwart	examentraining NT2 I '1
Rood	examentraining NT2 II

De schriftelijke materialen zitten in plastic mapjes met de bovengenoemde kleuren en een gekleurd titelblad. De hoesjes van de video- en cassettebanden zijn voorzien van een gekleurde omslag.

Het titelblad en de omslagen van de banden hebben een uniform uiterlijk. Er staat steeds aangegeven of het oefenmateriaal of toetsmateriaal is. Daarnaast staat er consequent de volgende informatie op (in de rechterkolom geef ik een voorbeeld):

Vak:	Nederlands
Niveau:	4
Vaardigheid:	luisteren
Doel:	aantekeningen maken
Onderwerp:	economie
Bron:	Nederlands in perspectief
Wat heb je nodig:	pen/papier videoband

De cursist die dit mapje heeft gepakt, wil blijkbaar zijn luistervaardigheid oefenen. In het bijzonder wil hij aantekeningen leren maken. Waarschijnlijk heeft het onderwerp economie zijn speciale interesse. Hij weet dat hij een videoband nodig heeft om met het materiaal te kunnen werken. De cursist die eerst de videoband heeft gepakt, ziet op de omslag dat bij de videoband ook een mapje hoort met schriftelijk materiaal.

De hangframekasten zijn ingedeeld op vaardigheid. Een aantal hangframes bevat het materiaal voor leesvaardigheid, de andere hangframes bevatten het materiaal voor de overige vaardigheden of subvaardigheden. Op de hangmap zelf is een ruitertje bevestigd met daarop de volgende informatie: de vaardigheid, het lesdoel, de titel van het boek waaruit dat materiaal komt en eventueel het onderwerp van de tekst. De cursist die bijvoorbeeld globaal lezen wil oefenen, zoekt bij de vaardigheid lezen, aan de hand van de kleur van het plastic mapjes kan hij direct bij het passende niveau zoeken en hij kijkt op het ruitertje om het betreffende lesdoel te zoeken. Blijkt het materiaal te makkelijk of te moeilijk te zijn, dan kan hij een vergelijkbare oefening zoeken bij de andere kleuren.

4 De inzet van het OLC

Bij de voltijdopleiding is het werken in het OLC een onderdeel van het lesprogramma. Onder begeleiding van de docent brengt de groep tenminste twee uur per week in het OLC door. Daarnaast mag de cursist er buiten de lesuren om individueel gebruik van maken. Op de deeltijdafdeling wordt het OLC voornamelijk ingezet als supplement, dat wil zeggen dat de cursisten daar buiten de reguliere lesuren kunnen studeren.

De cursisten streven met hun gebruik van het OLC vaak verschillende doelen na. Ze kunnen bijvoorbeeld een gemiste luisterles inhalen of een oefening die ze moeilijk vonden herhalen. Maar ook kunnen ze bepaalde onderdelen die ze nog niet goed beheersen, extra oefenen. Voor de cursisten die sneller kunnen leren of meer willen leren dan het lesprogramma aanbiedt, biedt het OLC ook ruime mogelijkheden. Dankzij de overzichtelijke indeling op niveau, vaardigheid en lesdoelen kan de cursist gemakkelijk die materialen vinden die aansluiten bij zijn individuele wensen of behoeften.

Niet alle taalleerders zijn gelijk; de cursisten verschillen in leeftijd, ervaringen, leerstijlen en het aantal jaren dat ze onderwijs hebben genoten. Die achtergrond bepaalt hoe de cursisten in het OLC werken.

Voor cursisten met weinig schoolopleiding blijft het leren in het OLC vaak beperkt tot *zelfstandig werken*. Sommige lesmaterialen zijn zelfsturend gemaakt. Dat wil zeggen dat een opdracht voorzien is van een instructie die zegt wat het lesdoel is en hoe de opdracht stap voor stap uitgevoerd moet worden. De cursist wordt dus nog volkomen gestuurd door het lesmateriaal zelf of door de docent.

Anderen die studievaardiger zijn, nemen vaak de *volledige verantwoordelijkheid* voor hun leerproces. Ze bepalen zelf wat ze willen leren en hoe ze dat doen. Soms willen ze zich meer verdiepen in de onderwerpen die aan bod zijn gekomen in de reguliere lessen, maar het kan ook voorkomen dat de doelen die zij voor zichzelf hebben gesteld, helemaal los staan van de klassikale lessen. Zo had ik een aantal jaren geleden een nieuwkomer die in het land van herkomst arts was. De man was een extreem snelle leerder voor wie het behoorlijk hoge tempo in de les toch nog te langzaam was. Hij bracht vele uren door in het OLC om zich aan de hand van artikelen uit de wetenschappsbijlagen van de landelijke kranten de algemene medische vaktaal eigen te maken.

Het werken in een OLC moet wel goed voorbereid worden. Zomaar met een groep cursisten die de weg nog niet kennen naar het OLC toegaan levert alleen maar opgejaagde docenten op, omdat de cursisten voor elke kleinigheid een beroep doen op de docent. Om dat te voorkomen hebben we een *introductiecursus* ontwikkeld. Die bestaat uit een serie lessen om het OLC en de ontsluiting daarvan te leren kennen. Aan de hand van een paar kleine opdrachten ontdekken ze welke materialen er aanwezig zijn en hoe ze er kunnen werken.

Verder hebben de cursisten logboekjes of werkkaarten waarop ze invullen wat ze gaan doen en bijhouden wat ze in het OLC hebben gedaan. Alle groepen werken in de reguliere lessen met een integrale methode, bijvoorbeeld Zestien Plus, Code Nederlands of Nieuwe Buren. De meeste methodes besteden tegenwoordig aandacht aan zelfstandig leren. Aan het begin van een hoofdstuk wordt steeds aangegeven wat de leerdoelen zijn en aan het eind van een hoofdstuk wordt beoordeeld of de leerdoelen behaald zijn. Mocht een cursist een doel niet bereikt hebben, dan noteert hij dat in het logboekje of op de werkkaart. Hij weet dan waar hij nog aan moet of zou kunnen werken. Als hij aan bepaald doel heeft gewerkt, noteert hij heel precies welke oefening hij heeft gedaan en wat zijn resultaat was.

Ook voor de docent zijn de logboekjes en werkkaarten belangrijk. Het is immers niet mogelijk om in twee uur tijd een hele groep cursisten die met verschillende opdrachten bezig zijn, op de voet te volgen of te begeleiden. Doordat de cursist zijn werkzaamheden en resultaten vastgelegd heeft, kan een docent op een later tijdstip de vorderingen nog eens bekijken.

De logboekjes en werkkaarten worden bewaard in het OLC. Ook als een cursist individueel in het OLC werkt, moet hij zijn resultaten kunnen noteren. Mocht hij hulp nodig hebben, dan kan hij een beroep doen op de beheerder die fulltime aanwezig is in elk OLC.

5 Tot besluit

In 1995 zijn we op het Joke Smit College begonnen met het inrichten van het Open Leercentrum. Zoals het hierboven beschreven staat, lijkt het of we al een ideaal OLC hebben ontwikkeld. Dat is niet geval. Een Open Leercentrum inrichten is veel werk en het Open Leercentrum is natuurlijk nooit af.

Inmiddels is het Joke Smit College opgegaan in het ROC van Amsterdam. Het ROC van Amsterdam streeft ernaar op alle opleidingen een Open Leercentrum in te richten. Om dat te bereiken is er een ROC-brede werkgroep opgericht die er de zorg voor draagt, dat dat op uniforme wijze geschiedt.

Noten

¹ In Nederland kan een anderstalige een staatsexamen Nederlands als Tweede Taal afleggen. Er worden twee programma's aangeboden. Het staatsexamen programma II is bedoeld voor degene die een opleiding of beroep op MBO-, HBO- of WO-niveau gaat volgen / uitoefenen. Degene die een lagere opleiding of beroep gaat volgen / uitoefenen, legt het staatsexamen programma I af.